

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 1 (420)

Fredagen den 3 januari 1896.

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

9:de årg.

<p>Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5.— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5.— Iduns Modet., månadsuppl. » 3.— Barngarderoben..... » 3.—</p>		<p>Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla postanstalter i riket.</p>	<p>Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffast säkrast kl. 2-3. Redaktionssekr.: J. Nordling.</p>	<p>Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (ösn:r endast för kompletteringar.)</p>	<p>Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.</p>
---	--	--	---	--	--

Fredrika Bremer.

Till trettioårsminnet.

På tisdagen i denna vecka — den 31 sistlidne december — voro jämnt trettio år gångna sedan Fredrika Bremers död. Idun har visserligen en gång tidigare* bringat porträtt och lefnadsteckning af den märkliga kvinnan, banbryterskan för hela den moderna kvinnorörelsen i vårt land, men vi våga tro, att hennes andliga bild i dessa dagar står så lefvande för svenska kvinnor, att äfven ett yttre återgifvande af hennes drag på nytt bör vara välkommet i Iduns spalter. Vi ha därför låtit utföra en reproduktion af Södermarks oljefärgsporträtt af Fredrika Bremer, ett af de vackrast lika som torde finnas efter henne.

I detta sammanhang vilja vi äfven fästa våra läsarinners uppmärksamhet på det betydande och värdiga vittra minnesmärke, som nu reses henne genom Sophie Adlersparres och Sigrid Leijonhufvuds utförliga biografiska studie. *S. L—d*, friherrinnan Adlersparre, stod Fredrika Bremer under de senare åren af hennes lif personligen nära och kände djupt hennes betydelse, särskildt för den svenska kvinnan. Det var därför länge hennes önskan att skriva Fredrika Bremers biografi, och för öfver femton år sedan började hon samla material därtill. Friherrinnans vidsträckta, dels praktiska, dels litterära verksamhet hindrade henne emellertid under loppet af 80-talet att ägna biografien den tid hon skulle önskat, hvarför arbetet på densamma blott långsamt fortskred.

Under de sista åren blef emellertid biografiarbetet åter friherrinnan Adlersparres hufvud-

intresse. Det hade också, innan döden i somras borttryckte henne, framskridit så långt, att blott de sista kapitlen förelägo oafslutade.

De två sista åren hade friherrinnan Adlersparre till medarbetare i biografien fil. kand. fröken Sigrid Leijonhufvud, som äfven enligt den afidnas flere gånger uttalade önskan nu avslutar arbetet. De tvänne första häftena ha redan utkommit från P. A. Norstedt & Söners förlag, och kommer verket i sin helhet att omfatta åtta häften om minst fyrtio tryckark.

Att nu här i Idun änyo beledsaga porträttbilden med några allmänt tillgängliga biografiska data, ha vi ansett obehöfligt. I dess ställe har fröken Leijonhufvud för våra läsarinners räkning nedtecknat följande intressanta:

Fredrika-Bremer-minnen vid Årsta.

Under lindarna invid Öster-Hanninge kyrkogårdsmur hvilar stoftet af Fredrika Bremer. Hon har sin graf i den svenska kustbygd, till hvilken hennes barnoms- och ungdomsminnens starkaste rotträdar knöto sig, dit hon efter alla sina pilgrimsfärder som af en hemlig trollmakt drogs tillbaka, och där hennes sista dagar förrunno inom det gamla barndomshemmets murar.

Trettio år hafva rullat fram öfver världen sedan den decembernatt, då Fredrika Bremer utandades sin sista suck. Tiden har vuxit ifrån hennes »teckningar», de stå undanskjutna och bortglömda på hyllorna, dessa förebådare af äkta svensk verklighetsskildring, med deras skatter af lefvande iakttagelse och hjärtogod humor. Tiden har

* I n:r 1 för år 1890.

Du unga år, far varligt med mänskosläktet!
Det är af vax och vårns, förgås som blomstren,

Men bär en mäktig gnista af evighet,
Hög, oförstörbar, i långtansfulla barmen.

Z. Topelius.

på visst sätt realiserat flere af hennes djärfvaste drömmar och har därför knappast öga för det stora och framsynta i dem. Och själfva personligheten, den rika, skiftande, mänskligt intressanta, ända in i ålderns dagar ungdomligt mottagliga personligheten, med dess genom hvarje fiber skälfvande medkänsla för likars lidande och oförevillighet för likars väl, är utom kretsen af dem, som på sista tiden stodo henne nära, alltför förgäten.

Det finnes dock en plats, där själfva sterna tala om Fredrika Bremer, och där intrycket af henne bibehållit sig friskt och levande i mångt bröst. Det är hennes fädernegård Årsta. Några drag, som antyda, hvilket minne gammalt folk på godset har af henne, upptecknade under ett besök därute på försommaren föregående år, kunna kanske vara af intresse för Iduns läsarinna.

Ej långt från Ö. Hanninge kyrka ligger Hesslingby, som på Bremerska tiden var utgård under Årsta. I öfre våningen af därvarande byggnad lät fru Bremer, helt säkert på Fredrikas initiativ, i början af 1830-talet inrätta en skola för godsets barn; och denna skola var föremål för hennes döttrars lifliga intresse. Länge öfvervakade den näst yngsta, Hedda, handarbetsundervisningen där. En f. d. lärjunge där i skolan, den fryntliga, klarögda madam J., som sytt sin märkduk där 1842, berättade för mig, hur Fredrika Bremer och hennes syster Agathe (Hedda dog redan 1837) ofta brukade komma och höra på lektionerna. Agathe var munter och skrattade nästan hela tiden, men brukade just ej tala med barnen. Det gjorde däremot alltid Fredrika, som därmed från början vunnit madam J:s hjärta. Ännu mer ökades hennes hängifvenhet, då Fredrika några år senare skötte henne under en sjukdom. Det var med verklig rörelse madam J. talade om, hur god mamsell Fredrika varit, icke blott mot henne, utan mot alla sjuka på godset.

Ändå intressantare var det att höra »mor Lovisa i Brinken» berätta om Bremerska tiden. Jag kan när som helst se för mig den lilla grå stugan uppe på backen och den lilla grå gumman därinne. Hennes infallna profil tecknar sig skarpt i solljuset inom ramen af det låga, långsträckt, öppnade fönstret, och då hon börjar berätta, är det, som döke det förflytnas gestalter upp ur dunklet bakom henne. Gamla sägner om Årsta slott, om en hemlighetsfull sadel, som förr i världen hängde där på vinden, om den stolta frun, som byggde det, och som lät dräpa sin make vid »fem stena rö» — sägner, vid hvilka Fredrika Bremer vuxit upp — få nytt lif på den gamlas läppar. Men först och främst måste hon berätta om mamsell Fredrika. Blicken får glans, då hon talar om henne. Hon, åttiofvaåringen, minns den sedan ryktbar vordna författarinnan redan som ung flicka, då hon brukade gå omkring till de fattigaste och eländigaste på godset, till sin mors förskräckelse färdig att ge bort allt hvad hon hade. Hon minns också en vers, som Fredrika Bremer själf i sin ungdom skrifvit om »lilla vandringskan i Öster Hanninge». Kanske herrskapet vill höra den? Och med en skälmäktig glimt i ögat reciterar mor Lovisa:

»Liten korg och liten kruka,
Ifrån friska och till sjuka,

Litet tack — och mycket loppor
Liten flicka får.»

Författarskapet till denna lilla i Årstatraditionen kvarlevande visa får verkliga Fredrika Bremer kännas vid — honny soit qui mal y pense. I det äldsta af de många album med teckningar af hennes hand, som finnas bevarade, — ett album från åren 1828—30, som till stor del upptages af rimmerier — har hon bland annat inskrifvit en »legend hämtad ur en gammal krönika». Första versen har där följande lydelse:

»Ifrån sjuka och till sjuka
Med sin korg och med sin kruka
Liten Frika gick;
Pulver bar hon kring och soppor,
Ingen lön, men mycket loppor
Liten Frika fick.»

Traditionen har således i sammandragen form troget bevarat början af legenden om »Frika» och därmed också en bild af den lilla späda gestalten, som så många gånger varit en välkommen gäst i stugorna i trakten. Hon var det som ung, och hon var det i kanske än högre grad på gamla dagar, ty hennes människokärlek utvecklades med henne. Därför lever hon ännu i välsignadt minne ute vid Årsta.

Sigrid Leijonhufvud.

En nånsuisa.

Med glans af snö i stjärneljus
och sus af mörka sfogar —
träd, nyår, in i hvarje hus
att fylla vind och logar;
gör hvarje blefnad find så röd
som höstens äpplen skina,
och dela lyckans öfverflöd
bland dem, som mest förtvina!

Gif vatten rifligt öfver marf
och rift i brunnen äfven,
spinn trädens spånad fin och starf
till ränningen i väfven,
låt örtagårdens apelfröd
af mogna frukter digna,
och äfern med den gyllne säd
i ymnigt mått välsigna!

Bjud staf åt hvarje lutad gång
och tröst åt hvarje plåga,
vår glädjes stund med spel och sång
och muntra löjen råga —
men flappar sorgen på vår dörr,
lär oss den tåligt bära,
att lifsom uti lyckan förr
den hand, som slog, vi ära!...

Så hälsa vi dig, nya år,
som skrider öfver världen,
och samla oss, när midnatt slår,
i syskonrund fring härden.
En sång, som flingar varmt och gladt,
vi samfäldt måge sjunga
och prisa i sylvesternatt
det gamla och det unga.

Emil Kléen.

Våra döttrars framtid.

Några synpunkter af Heribert.

I.

»Näst sjukdom, armod och brott finns ingenting, hvilket så hindrar njutandet af livets behag, som bristen på en lämplig verksamhet för de praktiska förmögenheterna,» säger Stuart-Mill någonstades. Det är likväl ett onekligen väl lindrigt uttryck — »som hindrar njutandet af livets behag.» Jag vågar påstå, att om vi ersatte det med detta, — »som så gör lifvet till ett enda långt lidande» — skulle det icke saknas otroligt många instämmanden. Ty hvad man än må säga, det är dock en sanning, att det enda som försonar oss med lifvet är ett allvarligt arbete. Det är det välbehöfliga och milda ok, som för oss underlättar livets stundom svåra börda. Är det då rättvist att neka redan förut svaga skuldror denna hjälp och att låta dem bära bördan i hela dess oförminskade tyngd? Detta sker alltjämt, så länge flertalet kvinnor af konventionella hänsyn äro ådömda översksamhet för lifvet.

Det är visserligen ett glädjande tidens tecken, att allt flere lifsbanor öppnas för den uppväxande kvinnogenerationen, blott man mera allmänt ville begagna sig därpå. Vi hafva ju redan så många arbetande kvinnor, men ännu så länge är det antingen af egen fri håg de beslutit sig för ett lefnadskall, eller ock har nöden drifvit dem in på den bana, där de fortast skulle finna sin utkomst. Ännu så länge ingår det icke i allmänna medvetandet, att det helt enkelt är kvinnans *skyldighet* liksom mannens att fylla lifvet med ett eller annat ändamålsenligt, gagnrikt arbete. Ännu anses det fullt i sin ordning, att flickor tillhörande den högre samhällsklassen efter slutad skolgång intet annat hafva att göra än likt deras mor- och farmödrar på sin tid sätta sig ned med händerna i skötet och vänta på framtiden.

Likväl skulle dessa unga flickors bröder, vore de af aldrig så rik börd och hög samhällsställning, med rätta brännmärkas såsom föraktliga drönare, ifall de finge det infallet att förhålla sig sammalede. Det är blott för kvinnorna en dylik fåfång tillvaro synes vara icke blott förlätlig, utan rent af tillätlig.

Det gamla budet: den som icke vill arbeta, skall icke heller äta, har dock blifvit sagdt icke till mannen ensamt, utan till hela mänskligheten. Eftersom nu ena hälften därpå utgöres af kvinnor, kan och bör den tid icke vara långt aflägsen, då en sysslöös kvinna skall vara en lika naturvidrig företeelse som en lättjefull man.

Kvinnan, låt oss icke förgäta det, är i främsta rummet människa och såsom sådan likställd med mannen med samma allmäntmänskliga plikter som han. Hon har samma ansvar som han gentemot staten och det enskilda samhället, och hon är kallad att gemensamt med honom göra sin insats i mänsklighetens historia genom att deltaga

i det allmänna arbetet för upplysning och framåtskridande. Hvarför skulle hon då icke uppfostras därtill lika väl som mannen?

Vi känna väl den gångna tidens kvinnotyp, denna svärmiskt anlagda varelse, som drömde om ideal och som dygdigt »stack af sitt mönster emot rutan», under trofast väntan på sitt hjärtas riddare. Hon var, det kan ej nekas, en mera poetisk uppenbarelse än nutidskvinnan. Äfven henne känna vi något så när. Hon har vaknat upp och lärt sig tänka själfständigt, och hon har begynt lära sig arbeta. Men hon står fortfarande på en farlig plats, på gränsen mellan det gamla och det nya. Där af ännu en viss disharmoni i hennes väsen, som stundom kan verka osympatiskt på hennes omgivning. Men framtidskvinnan, hurudan skall hon väl te sig? Vi kunna endast ana det, endast dunkelt skönja hennes konturer. Så mycket är dock visst: eftersom hon blir ett verk af nutidskvinnan med hennes rastlösa verksamhetsbegär, så måste hon framför allt blifva en duglig, arbetande kvinna. Åtminstone borde hon blifva det. Huru många äro emellertid de mödrar, som uppfostra sina döttrar med detta mål i klart ögonsikte?

Redan innan gossen trampat ut barnskorna, tröttna vi icke på att fråga honom: hvad skall du bli, när du blir stor? Från första början vänjes han sålunda vid den tanken, att han har att utvälja åt sig ett visst bestämdt kall. Vi vilja ock härigenom söka utforska hans gryende anlag och måhända leda hans håg och fallenhet in i rätta spåret. I enlighet därmed bedrifves sedermera hela hans utbildning, och inga kostnader sparas för att göra af ynglingen en dugande man, väl förfaren i allt som hör till hans fack.

Huru återigen försiggår nu flickans uppfostran? Hon skickas till ett elementarläroverk likaväl som brodern. Därjämte åtnjuter hon obligatorisk undervisning i musik, får tilläfventyrs öfva sig i målning, andra små färdigheter och talanger att förtiga, hvilket allt anses tillhöra en väluppfostrad ung dams kunskapsförråd. Kanske håller man äfven strängt på, att hon skall lära sig bli en praktisk husmoder, och låter henne till det ändamålet gå igenom en kurs vid en eller annan hushållsskola. Sedan är hon också fullfärdig vid ungefär samma ålder som — den unge mannens allvarligaste läroår taga sin början.

Som man sett, har hon fått en viss yttlig inblick i mångt och mycket, utan att egentligen hafva lärt känna någonting i grund och botten. Och hvad skall då varda resultatet af denna hennes så mångsidiga uppfostran? Hvad annat, säger ni, än en behaglig, fullkomlig ung dam, som i sinom tid kan förstå att göra det egna hemmet angenämt för sin blifvande herre och man! Alldeles riktigt, ja, ty till något annat är hon ej heller duglig.

Denna uppfostringsmetod är densamma, som våra mödrar använde på sin tid, men eftersom tidens kughjul alltjämt går framåt, är det vår plikt att söka följa med, och jag skall i nästa nummer i korthet söka utveckla de synpunkter, jag härvid anser böra vara ledande för våra dagars uppfostrare.

—*—

Försök, en hvar, att skaffa en enda ny prenumerant å Idun för år 1896!

Djursholmslif.

Allt sedan villastaden Djursholm fick sin egen restaurant, elektrisk vägbelysning, en välskött källbacke m. fl. för de goda stockholmarna lockande dragningskrafter, torde den höra till en af de besöktare orterna i Stockholms närhet och följaktligen vara känd af lite hvar. En beskrifning öfver villastadens läge och utseende kan därför anses vara tämligen öfverflödig, och vill jag endast i förbigående anmärka, att Djursholms natur erbjuder en rikedom af härliga motiv för såväl pennan som penseln.

Dessa rader vore ämnade att för Iduns läsare visa Djursholm från en annan sida än den, som de besökande se vid sina korta visiter, och om möjligt försöka afslöja den stora hemligheten, hvarför i all rimlighets namn alla djursholmare trifvas så väl eller med andra ord lämna några detaljer om djursholmslifvet.

Ja, det kan nu en gång ej förnekas, att djursholmarne — infödingarne kalla sig själva vanligen »vi djursholmare» — trifvas godt, äro nöjda med sin värld och sätta sig öfver de medlidssamma utomståendes stilla deltagande i de besvär och olägenheter de stackarne hafva, som äro så bundna af sina tåg och som sakna många af de stora fördelar, som dock boendet i hufvudstaden, civilisationens medelpunkt, medför. Det kan nämligen ej förnekas, att ett visst intresse är förknipadt med djursholmarne, som hafva det så anorlunda stäldt än vanliga dödliga, och de snälla människorna lida ingen brist på under, då det gäller de, så att säga, på understol sittande djursholmarne.

Hur i all världen får man mat därute, hur reder man sig med tvätten, får man ofta färskt bröd, och det är väl fasligt kallt därute på vintern — äro stående frågor; och det är nu med en verklig lättadens suck man tänker tillbaka på den tid, då den olidliga frågan grasserade, när manne den elektriska spårvagnen skulle komma att glädja djursholmarne hjärtan. Den tiden är nu lyckligen öfverstånden, ehuru dock ingalunda anledning till suckar af mindre behaglig natur fattas.

Djursholmarne äro ett slags mellanting mellan stadsbor och landtbor. En landtbo rycker förnämligt på axlarna och förklarar, att djursholmarne ej veta, hvad riktiga landet vill säga, och en stadsbo har, som ofvan synes, klart för sig, att de äro genuina landtbor. Men detta förhållande är just Djursholms stora dragningskraft. Man kan hvarje dag, på hvarje timme komma in i stockholmslifvet, deltaga i alla en stockholmares arbeten och förströelser, med ett ord agera stockholmare och så genom de nu särdeles lätta kommunikationerna i en handvändning åter befinna sig på sitt eget fridlysta område, midt uppe i naturens sköte, där det komfortabla hemmet är beläget, ty genomsnittshemmen på Djursholm äro komfortabla, det kan ej nekas.

Vattenledning, elektriskt ljus, badrum m. m. äro en lyx, som de flesta villor bestå sig med. Man ägnar med förkärlek både kostnad och arbete på hemmet, hemkänslan har förunderligt riklig näring på Djursholm, och den har också trefnaden i sällskap. Man bor icke härute i ett nummer i en stenkoloss vid en gata och när man vill för någon utpeka sitt hem, behöfver man ej visa på några fönsterrutor i den eller den våningen, så och så långt från hörnet räknadt, väl till skiljandes från grannens alldeles bredvid liggande precis likadana fönsterrutor, utan här är mitt hem något individuellt, för mig specifikt, skildt från alla öfrigas.

De angenämaste årstiderna på Djursholm äro vår och höst eller just de tider, då andra människor lida fruktansvärda kval, om våren vid tanken på, hvart man skall flytta till sommaren och därmed sammanhängande flyttningsbråk och ideligen återkommande frågor från intresserade medmänniskor, när flyttningen kommer att äga rum, om hösten samma flyttningsbråk och samma frågor, fastän i form af när man skall flytta in igen.

Utom den ekonomiska roll, som denna djursholmarne stationära egenskap spelar, är den ljufviga känslan att i lugn och ostörd ro få njuta af den tidigaste våren och den späda grönskans första framkomst så härlig, att den är väl värd att framhållas. Att dag för dag på sitt eget lilla område följa med, hur snön smälter, att observera, hur drifvorna blifva allt mindre och mindre, tills slutligen endast en liten plätt ligger kvar, hvilken man med brinnande otålighet ändtligen ser försvinna för att sedan ifrigt börja efterspana

de första tecknen till återvaknande lif i naturen, är ett intresse och en spänning, som de till sommarnöjen flyttande stadsborna aldrig känna till.

Ofta hör man sägas, att endast mycket förmögna personer skulle hafva råd att bo på Djursholm. Men det påståendet tål nog vid en betydlig inskränkning. Man kan spara, om man så behöfver, lika bra om ej bättre på Djursholm än i hufvudstaden, hvars alla afyftningsställen för pengar ju Djursholm totalt saknar. Man klär sig enkelt och sliter ut sina gamla kläder, om sommaren, då man arbetar i sin lilla trädgård, och om vintern, då man åker skidor eller källbacke.

Frisk och ren luft är något som Djursholm har att rikligen bjuda på, ehuruval den ingalunda är hvad man kallar stark, och det kan med skäl anmärkas, att sommaren är något kvalmig och att temperaturdifferenserna mellan olika platser till följd af terrängens kuperade beskaffenhet då äro ganska betydliga. Men så har också aldrig Djursholm af infödingarne prisats som någon idealisk sommarvistelseort.

Hvad beträffar de personer, som nedslagit sina bopålar på Djursholm, så har det härliga friluftslifvet och den ostörda hemtrefnaden på Djursholm lockat en hel del olika yrkeselement att befolka villastaden, icke minst dem som hafva sin dagliga sysselsättning i Stockholm. Affärsmän, vetenskapsmän, konstnärer, litteratörer och ämbetsmän, alla representanter för de mest olika riktningar, veta att uppskatta det behag och de gratisrekreationer för sinnet, som naturens omedelbara närhet erbjuder. Huru uppfriskande är ej till exempel en promenad på den vackra strandvägen! På ena sidan den härliga utsikten öfver Askrikefjärden med dess många uddar och holmar och med de mångfaldiga olika dagrar och skuggor, som lägga sig öfver desamma, på den andra Djursholms omväxlande höjder och dalar. Tyst och fridfullt öfverallt, endast några signaler då och då från tåget, som stannar vid de olika småstationerna för att slutligen försvinna i krökningen och ila vidare till hufvudstaden. Man känner sig aldrig ensam genom dessa tågets ständiga påminnelser om den öfriga världen och att man, när man vill, kan blanda sig i vimlet. Men denna kontrast mot den landtliga stillheten gör, att man njuter desto mer och drar en suck af tillfredsställelse, då man ser tåget ila i väg.

Men äro då inga olägenheter förbundna med att bo på Djursholm och är det mesta möjliga ordnad och arrangeradt för inbyggarnes trefnad och komfort?

Vi lefva som bekant i en dualistisk värld, där godt och ondt, vackert och fult och angenämt och oangenämt ständigt strida om herraväldet, och konsten är ju att alltid söka få det bättre att skyla det sämre, och i det fallet tror jag, att djursholmarne äro idealiska; också hafva de rykte om sig att besitta ett exceptionellt tålmod och vara ett alldeles ovanligt släkte.

Se här en mycket ledsam sak, alla djursholmsfruars förtviflan — tjänarinnefrågan. Jungfrurna, dessa oumbärliga andar, som dagligen kringsväfva oss, kunna nämligen ofta alls ej dela sina husbonders kärlek till den egna torfvan på Djursholm, utan gripas af en oeftergiflig längtan tillbaka till staden och lämna ofta utan vidare de stackars husmödrarna, som härigenom råka i ett nästan ohjälpligt bryderi. Det måste erkännas, att mycket litet hittills gjorts för tjänsteandarnes trefnad, och det är ju ganska lätt förklarligt, att Djursholms vackra natur och bekvämt inredda villor svärligen förmå ersätta frälsningsarmén, sekteristkapellen, gardeskasernerna och brandkåren, men detta minskar icke husmödrarnas förtviflan, och säkert är, att för den lyckliga lösningen af tjänarinnefrågan problemet djursholmsfrurna gärna sparade ihop till ett hederspris.

En annan sak. Hvarje bref, som en djursholmare mottager kostar i hembäring 3 öre. Det tyckes ju, att det icke är någon stor sak om att, om man ej har allt för stor korrespondens, den saken ej borde spela någon roll. Men i den frågan gör man snart en hel del mindre behagliga rön. Så t. ex. hafva flere stockholmfirmor den utsökta godheten att alla tider på året tillsända en sina cirkulär och tillkännagifvanden, hvilket ju möjligen kan vara en omväxlande och välkommen lektyr, då man får den gratis, men då djursholmarne skola betala hembäringsafgift för hvarje sådant bref och då de därtill mycket ofta äro ofullständigt frankerade, så att man tvingas skicka sin tjänsteande den icke alltid så korta vägen till posten för att utbetala lösen, så framkalla de vanligen mindre behagliga sensationer. Brefportofrågan är en retsam sak på Djursholm. Den kan ju delvis hjälpas därmed, att man låter hämta sin post hvarje dag,

men distanserna på Djursholm äro stora, och då råkar man kanske i kollision med tjänarinnefrågan och — den är ännu retsamare.

En rätt stor olägenhet är den stora bristen på arbetshjälp. Ofta behöfver man i ett hem extrahjälp, så väl manlig som kvinnlig, och då ställer det sig mycket svårt ibland att kunna reda sig. Visserligen finnes på egendomen Djursholm arbetsfolk, men de äro icke alltid disponibla och kunna ju icke räcka till för alla de många familjer, som för närvarande bebo villastaden Djursholm. Någon inflyttning af arbetsfolk är trots det stora behöfvet för närvarande omöjligt, emedan bostäder saknas. Hvarje liten stuga såväl på Djursholm som i dess närmaste omgifningar är öfverbefolkad; hvar man kan, i synnerhet om sommarne, inhyser man arbetsfolk, och ofta nog blifver deras nattlogis af den primitivaste art. De för trädgårdarna så oumbärliga kullorna äro kanske de, som mest få känna af denna stora bostadsbrist. Det är att beklaga, att arbetare, som så lätt kunna få och gärna vilja hafva förtjänst, af detta skäl ofta icke kunna få sådan och att djursholmarne härigenom tvingas till onödiga kostnader och besvär. Tyvärr finnas för närvarande, så vidt bekant är, inga utsikter till någon ljusning i denna fråga.

Det är således icke idel solsken på Djursholm, och om tänker på den mest ömtåliga strängen, nämligen trafikfrågan med ty åtföljande alla olika tidtabeller, tåg- och paketkrångel m. m., så måste man erkänna, att det varit ganska ledsamma moln, som lägrat sig öfver den unga villastaden, men djursholmarne äro nu en gång för alla icke ett vanligt släkte. De bära en tålmodspåse om halsen och äga för resten en hel del andra attribut, som hjälpa dem öfver alla olägenheter, såsom kärlek till naturen, trefnad i den stilla, hemtrefliga bostaden och det lifliga intresset för Djursholms utveckling. Och Djursholm går framåt. Nya villor byggas, nya människor flytta hit, som nedlägga kostnad och arbete på sitt hem, i det de binda sina intressen vid villastaden och därmed också lämna garantier för dess framåtskridande.

Djursholm har ju också såväl med afseende å läge som terrängförhållanden stora förutsättningar att vara en angenäm plats att bebo, och framför allt är Djursholm såsom hem något helt annat än hvad som synes för den, som tillfälligtvis en vinterdag reser ut för att deltaga i ett kalkparti eller afäta en middag på restauranten. Man kan icke, om man reser ut på en dag, förstå summan af alla de behag och fördelar, som det ofvan antydda lifvet på Djursholm medför, det är svårt att uppräknade detaljerna, som ofta äro obetydliga, och det är slutsumman, som är det egentligen bevisande. Men därför är också den öfriga mänskligheten ofta så skeptisk gentemot djursholmarne med deras entusiasm för sitt Djursholm.

Alde.

Till våra prenumeranter!

Då af detta nummer af Idun åtskilliga tusen exemplar gratis spridas som profnummer, torde flerstädes inträffa, att våra redan varande prenumeranter på så vis erhålla dublettexemplar. Till alla dessa rikta vi en vördsam anhållan, att de godhetsfullt måtte bringa det öfverflödiga profnumret i händerna på någon bekant, som ännu icke har Idun — kanhända med en vänlig, personlig rekommendation för seder egen tidnings.

Kajsa Warg.

En kulinarisk-kulturhistorisk skiss för Idun.

Af Birger Schöldström.

På den himmel, där i våra dagar Mathiola och Stenia lysa med lika mild som värmande glans, och där Jörgen, en komet lik, bländar och förvånar, har en gång lyst en sol, som kallades *Kajsa Warg*.

Solar äro emellertid, äfven de, underkastade förgängelsens lag, och om än solen Kajsa Warg ännu ej har alldeles slocknat,

lyser dock hennes sken med allt blekare glans, och för det yngre släktet af dem, som vårda den husliga (köks-)elden på hemmets ärlig, är hon nu närapå en myt.

Några data om henne kunna måhända intressera — de kunna ej bli många. De som forskat efter hennes lefnadsöden ha endast upptäckt, att hon varit dotter af landskamreraren i Örebro län, Anders Warg, och Katharina Lewin — hvilken senare blef omgift med en ryttmästare Rosenstråle — var född den 23 mars 1703 och hette *Kristina* — hur namnet Kajsa uppkommit, är svårt att säga, så mycket mer som hon själf i 4:de upplagan af sin berömda kokbok kallar sig vid det rätta namnet: *Kristina*. Hennes »Hjälpreda i hushållningen för unga fruentimber», tillägnad »nådiga och gunstiga fruer», trycktes första gången 1755 och har sedan, till 1849, utgått i 15 svenska upplagor och minst 4 tyska: — ingen svensk kvinna har sett sin litterära verksamhet så uppmärksammat och mångfaldigad, med undantag af — den heliga Birgitta! Endast en sådan omständighet är ju tillräcklig att förklara hennes odödliggörande i Iduns spalter.

Studier till detta arbete hade mamsell Warg gjort såsom husförestånderska hos dels en Klinckowström, dels greve Wolter Reinhold Stackelberg, i sin ungdom känd såsom en käck och tapper krigsbuss, på äldre dagar vorden en så riksbekant gourmand, att han, eller, såsom sagdt, hans delikata kök fått en minnesplats i en af Bellmans dikter. Det berättas om Stackelberg, att han vägde 17 lispund och att minsta antalet rätter, som serverades på hans bord, var tolf. Detta talar ovedersägligt till hans husförestånderskas och hennes matlagnings beröm, och ännu mer den omständigheten, att han uppnådde en ålder af 96 år.

Själf blef mamsell Warg ej fullt 66 år gammal. Hon afled nämligen i februari 1769 i Stockholm och har blifvit begrafven å Klara kyrkogård.

Af en okänd poet hedrades den populära kokboksförfattarinnan helt kort efter sin bortgång med ett signifikativt minneskväde. Det lästes i tidskriften *Nytt och Gammalt* den 20 maj 1769:

Döden rasar i sin yra,
Alltid är han lika arg!
Hvem skal nu hans wälde styra,
Se'n han tagit *Mamsell Warg*,
Som til lifs och kroppens helsa
Lagat oss så mången bit,
Hwars Recepter kunnat frelsa
Mången Fru från slät Credit?

Sörje då på denna dagen
Alt det Kön, som heter *Hon*.
Jag kan sjelf få ondt i magen,
När hon dör så dyr person,
Skada! när wi miste *Brenner*,
Skada! *Nordenflycht* flög bort!
Witterhet förlusten känner,
Men den sorgen var dock kort.

Werser ingen hungrig mätta,
Witterhet är slät Confect.
Wil man Rim på bordet sätta,
Kan man skrämman bort sin slägt.
Magen sjelf skal kunna säga:
Lika godt med *Brenners* död!
Blott vi *Mamsell Warg* fått äga,
Som gaf mat till öfverflöd,

Men nu går hon bort till grafven:
Låt oss följa henne åt!
Slefwen ware nu *Prestawen*,
Wispar öke denna ståt.
Saladierer, Sylte-Saker,
Soppor, Saucer och Gelee,
Mandel-Tårtor, Fläske-Kakor
Följas åt i hvarje le'.

Uppå grafven bör bli skrifvet:
Här nu hvilar *Mamsell Warg*,
Som oss *Kokeboken* gifvit
Och ej war på Rätter karg.
Lefwa skal hon i vårt minne,
Wördas af hwar *Delicat*,
Tils en ann' *Mamsell* wi finne,
Som så wäl kan laga mat.

* * *

Nå, men gamla Kajsas anrättningar, ehuru väl så prisade i forna dagar, kunna de äfven falla nutidens släkte på läppen? Så frågar helt visst mången, som läser denna lilla uppsats. Härpå kan den, som skrifver dessa rader, af egen erfarenhet svara: förvisso, o, »sena tidens barn»!

För några få år sedan mottog han nämligen en dag ett kort, hvarå lästes:

Avertissement

Til

Middags-Mål

å la *Kajsa Warg*.

Och härunder namnet på inbjudaren, en känd affärsman och litteraturvän i Stockholm. Af världens upplysta smak var att vänta en ovanlig fest, och det var icke utan en viss längtan man motsåg inbjudningsdagen. Och de inbjudna gästerna bedrogo sig icke: — det blef nämligen ett stycke gammalt kulturlif, man fick genomlefva, där några af förfädrens seder och bruk gingo igen. Redan i tamburen fick man ett stycke sjuttonhundredrattalsstämning, då dörren öppnades af en domestik i violettffärgad frack, knäbyxor, silkesstrumpor och skor samt pudradt hår, och inne i våningen vann samma stämning i styrka. Redan smörgåsbordet erbjöd en gammaldags anblick. Kring en väldig, fyrkantig flaska stodo i ring gammaldags spetsglas med aktningsvärda dimensioner, och på dem alla sågs »Gustafs namn i guld». Bredvid detta bord syntes en ligare, hvarur utskänktes gammalt hederligt svensköl. Å det på gammaldags manér med brutna servietter samt platåer prydda middagsbordet låg bredvid hvarje gästs kuvert en konstnärligt utstyrd matsedel, originalkomposition af artisten Hallbeck, som meddelade hedersgumman Kajsas porträtt — fantasiporätt, ty något äkta konterfej af mamsell Warg känner man ej — omgifvet af kryddväxter och köksredskap.

Denna matsedel bjöd på följande »Matträtter»:

Brännevin, Smör, Bröd, Ost m. m.
Watten Såppa af allehanda slags grönt.
Cottelets-Aborrar.
Ragout på Oxekiött i façon som Fogel.
Fogel uti Gelée.
Blom-Kål med söt Grädda och Ost.
Kycklingar i façon af unga Kalkoner.
Kiersbärs-Saft à la Glace —

samt »Dryckes-Waror»:

Öhl. Cannarie-Säck. Rhenskt win. Biörklaka.
Pontak. Ungerskt win.

Hela denna middag var tillredd och serverades ända in i de minsta detaljer efter Kajsa Wargs kokboks allra äldsta upplaga.

Om den gamla mamsell Warg kunnat titta in till det festliga laget, skulle hon firat ännu en triumf. Man fann hennes kokkonst förträfflig och maten alltigenom läcker, ehuru för den nutida smaken kanske något för mycket kryddad*. Så till exempel hade till fågel uti gelée användts: peppar, ingefära, spiskummin, saltgurkor, vinättika och socker. En favoritkrydda hos Kajsa Warg var muskottblomma; den var också ymnigt använd till särskildt soppan och blomkålen.

I förbigående må nämnas, att den åldriga kokfru, som, sedan värden förgäfves anmodat flere andra därom, vågade och äfven så förträffligt lyckades tillreda denna middag efter Kajsa Wargs kokboks första upplaga, var en fru Åkerlund; äfven hennes namn förtjänar »komma in i historien».

Ett enda undantag hade måst göras på programmet: — »Björklaka» hade omöjligt kunnat anskaffas, utan fick ersättas af den där drufmusten, som, enligt Wirsén, förkunnar

En rosig lefnadslära,
En saga, ystert öm,

nämigen Sillery. Af öfriga viner hade värden med mycket besvär anskaffat de äkta gamla sorterna. Särdeles föll den milda eld, som kallades Cannarie-sec, de närvarande i smaken, och lite' hvar sade med Jeppe på Berget: »Hej, nok et Glas Carnalie Sæk!» Vid bordet föreslogos idel gammaldags skålar: »Kungens skål, den bästa kung, som jorden äger», »alla vackra flickors skål» o. s. v. Naturligtvis höjdes pokalerna med pontak för demoiselle Wargs minne, och till sist tackade en af gästerna — det var den bekante skriftställaren och biblioteksmannen Eichorn, hvilken var lyckad Bellmansångare — värden medels föredragande af Fredmans sång n:r 9: »Nå, ödmjukaste tjänare, gunstig herr värd!»

Efter middagen framsattes punsch- och bischoffsbålar, äfven de tillagade efter Kajsas recept, och aftonen förflöt på det angenäma under vittert samspråk och vettigt skämt.

* * *

Redan vid samkvämet ifråga väcktes tal om, att det exempel, vår Amfitryon gifvit genom denna lilla festlighet »à la Kajsa Warg», borde vinna efterföljd bland våra hrr middagsgifvare. Ej utan skäl klaga de, hvilka äro hvad man kallar »mycket med», öfver att de — för öfrigt allt för depensiva — middagar, som gifvas både i vår goda hufvudstad och i landsorten, äro skäligen meningslösa och alldeles för enformiga. Utan fester kan lifvet ej vara; välan, må de som gifvas få karaktär, få stil!

Men detta beror ju icke minst på våra älskvärda husmödrar och värdinnor.

Och det har egentligen varit för att få framkomma med denna reflektion, som den här uppsatsen nedskrifvits och inrymts i dessa våra husmödrars och värdinnors egen tidning.

* I händelse några af Iduns läsarinor skulle vilja experimentera, ämna vi i ett af tidningens närmaste nummer meddela mamsell Wargs »recept» till den här skildrade middagen, med gummans egna ord.

Red. af Idun.

De fem små Wisborgarne.

Maria af Wisborg.

Carl af Wisborg.

Sofia af Wisborg.

Elsa af Wisborg.

Folke af Wisborg.

Talrika äro de porträtt af vår konungafamiljs olika medlemmar, som tid emellan medelats i den illustrerade pressen, och deras drag äro också välbekanta i alla svenska hem. En stor lucka har dock förefunnits och — efter hvad vi veta — på många håll lifligt beklagats. Af prinsens och prinsessan Bernadottes barn ha nämligen hittills inga porträtt offentligt förelagat. Då Idun därför i dag är i tillfälle för sin talrika läsekrets presentera de fem små grefvarnes och grefvinnornas af Wisborg konterfej, äro vi öfvertygade, att dessa komma att mottagas med allmänt intresse. De äro för vår räkning utförda i xylografi efter de autotypier, som återfinnas i det på Hasse V. Tullbergs förlag nyutkomna första häftet af »Svenskt porträttgalleri», ett omfattande och till sin plan storstiladt verk, som vi anse oss kunna på det bästa anbefalla.

Och nu se här de fullständiga namnen, födelsedata och födelseorterna för de små Wisborgarne: *Maria Sofia Henrietta*, född i i Karlskrona den 28 febr. 1889; *Carl Oscar*, född i Karlskrona den 27 maj 1890; *Ebba Sofia*, född i Karlskrona den 17 maj 1892; *Elsa Victoria*, född på Rosendals lustslott den 3 aug. 1893; *Folke*, född i Stockholm den 2 jan 1895.

Vid kaffet.

Amatörfotografier af Hugo Falk.

Fru Björklunds nyårsvisiter.

»Ja, vore nu bara nyårsdagen öfver,» sade fru Björklund och jämkade sina gröna hattband framför spegeln. »Dom här nyårsvisiterna ä hvad jag skulle vilja kalla dumma. Komma till en på skyldighetsbesök! Hvad jag tycker om, det är att få bjuda gäster när jag vill — hur gästfri man än är, så skall det vara mätta i allt.»

»Mamma vore glad, om inga herrar komme hit på nyårsdagen?» frågade med misstänkt ifver unge herr Ivar, med hvilken fru Björklund nyss haft ett längre sammanträde i sängkammaren, med anledning af en sönderslagen fönsterruta.

»Ja, det skulle jag visst vara; men det är nog inte så väl! Kunde du ställa så till, vore du ändå till någon nytta, men naturligtvis komma apotekar Svanstrand och grosshandlar Fagergrens och alla herrarne hos Malmbergs. Och så skall man sitta och höra på, huru de göra sig till,

bara för att man ännu råkar vara ung och se en smula ut,» och lilla frun kastade en förstulen blick mot hörnet med spegeln, som återgaf hennes onekligen ännu ganska täcka uppenbarelse.

Det arbetade i Ivars hjärna. Han ansträngde sig öfver höfvan för att med en mästerkupp återeröfra sin stränga fru mammas gunst, på hvars totala frånvaro han nyss haft så påtagliga bevis. I hans hufvud hvälfde sig hemska planer — skulle de där herrarne komma på visit nyårsdagen, skulle de gå öfver hans döda kropp — intet offer syntes honom för svårt, blott han kunde hindra dem och i all synnerhet herr Johannes A. Pinnander, som stod hos hökar Malmberg. För till honom hade han ett särskildt agg, uppkommet genom ett meningsutbyte herrarne emellan om lakrits och bröstsocker, som den samvetsgranne bokhållaren vägrat utlämna utan föregående konstant likvid. Meningsutbytet slöt med Ivars fullständiga nederlag, ett nederlag, som han måste hämnas. I hans nioåriga hjärta fanns ej något förbarmande med herr Pinnander — hans kränkta heder törstade efter en obeveklig hämnd.

Nyårsdagen kom och med den den första vackra dagen på det nya året, hvilket i betrak-

tande af, att detta ej existerat så särdeles länge, kanske ej bör tillmätas någon särdeles vikt och betydelse. Allt nog — 95 års otillfredsställande väderlek var alldeles glömd, och människorna beredde sig på att börja nittiosexan med goda föresatser och stärkta krafter.

Och fru Björklunds humör stod i full harmoni med de känslor, som böra beledsaga det nya årets inträde. Hon satte sig i förmaksoffan, bredde ut sin nyaste svarta sidenklädning till 11:50 metern — realisationspris — och väntade glad och belåten att få se sin stab samlad till uppaktning; ty hur det var, så var nog unga fru Adelaide Björklund, född Knattelin, ganska noga om sina nyårsvisiter, fastän det nu lät så näpet och förnämt att visa sig likgiltig för »dom där besvärliga visiterna.» Och hon väntade i strålände lynne och präktigt upplagdt hår med pensé-färgade rosetter.

»Men, Figge, ser du då ingen,» sade hon till sin man. »Det här bär sig ju rakt inte, klockan är half tu.»

»Kära gumman,» svarade fabrikör Björklund och vände med obekymrad min tidningen ut och in, »var bara lugn du, nog kommer dom alltid, för att tacka för alla dina rara supéer under hösten — man försakar inte gärna din gås med champignoner och dina gudomliga fyllda marengrer. Och skulle de verkligen ej komma, så låtom oss taga saken med jämnmod. Det är ju inte värre det än mycket annat i denna jämmerdal,» och suckande fortsatte herr Björklund sin lektyr, utan att fästa afseende vid sin hulda makas stora bekymmer.

Men klockan blef två, hon blef half tre, och när pendylen på kakelugnen slog tre, började till och med herr Björklund draga örnen åt sig. Hans ljufva maka hade först gifvit luft åt sin harm i många och väl afpassade ord och utgöt den nu i en hysterisk tåreflod. Men hon tänkte mest på skandalen — skandalen, att ej hafva fått mottaga några visiter på nyårsdagen, medan hennes äkta hälft däremot kände en viss sugning vid tanken på lilla pärlan och kålen, hvaraf hans för tillfället särdeles känsliga luktorgan hade en behaglig förtäring. Han såg på sin Adelaide, suckade och vek tidningen åter rätt för att döfva sina marter genom att läsa annonserna, då han med ens spratt till såsom stucken af en tarentel.

»Hvad, hvad i all världen vill detta säga,» ropade han och svängde tidningen i luften.

»Någon ny eldsvåda kan jag tro,» sade Adelaide matt och torkade sina tårar.

»Eldsvåda! Mycket, mycket värre!»

»Ny fason på hattar då,» kvittrade unga frun med en matt skymt af intresse i sina sorgsna ögon.

»Läs,» sade herr Björklund majestätiskt, »hvem än skurken är, skall han blifva straffad exemplariter, exemplariter,» och han utbreddes för sin häpnad makas ögon tidningen och visade med ursinniga åtbörder på en annons med ståtliga typer och af innehåll, som följer:

Tillkännagifvande.

Fru Björklund anhåller, att ingen kommer på nyårsvisit, för det är ej roligt att prata med dom, och i synnerhet vore det bra, om P-r hos M-g hölle sig hemma, ty han är en fastligt otreflig figur.

De två beklagansvärda makarna stirrade på hvarandra. Hvem i all världen...?

Annonsens stilisering förrådade just ingen van hand, men hvem kunde han då vara, bofven — författaren?

»Någon bland deras bekanta, men hvem, hvem?»

Först vid efterrätten fick fru Björklund en ljus idé. Hon fixerade Ivar, som synbarligen ej fäst det ringaste afseende vid frågan, utan så lugnt som möjligt förtärt sin middag

»Hör du Ivar...!»

Och efter ett skarpt korsförhör erkände han, att just han var den sannskyldige brottslingen, och att det endast varit redaktörens finkänslighet, som gjort att den olycklige Pinnanders namn ej stått fullt utsatt.

Och allt i bästa mening!

»Uh, uh, bu-uh, mamma tycker ju inte om visiter, uh, uh, bu-uh.»

»Nå, om du aldrig fått risbasta förr,» sade unga frun kärleksfullt, »skall du nu få en så mycket bättre.»

Och efter middagen uppfylldes hotelsen i så rikt mått, att unga Ivar numera ej kan se en tidningsannons utan rysning.

O tack är världens lön.

Då föräldrar skola välja namn

åt sina barn, råka de ej sällan i stort bryderi. Oftast lånar man närmare eller fjärrare släktningars namn, hvarigenom i en framtid förväxlingar lätt kunna uppstå.

Dessutom komma på detta sätt ett fåtal namn att i oändlighet upprepas och detta mestadels utländska, som sakna allt välljud.

Slår man upp vår hederliga gamla almanacka för att söka hjälp och ledning, finner man ej mycket som kan användas. Af de i den samma upptagna 350 namnen äro 150 namn på martyrer, påfvar och helgon — alldeles omöjliga att använda; nästan alla de öfriga äro af utländskt ursprung. Och af de klangfulla namn, som buros af våra förfäder, äro endast några få upptagna.

För att i någon mån söka afhjälpa denna brist, som nästan har utseende af bristande fosterländskhet, kommer Idun i år att hvarje månad meddelat en lista, utarbetad af en på detta område bevandrad vetenskapsman, och upptagande jämte de flesta nu brukliga äfven ett stort antal äldre, inhemska namn, samt göres i dag början därmed för januari:

Namnsdagslista för 1896.

Januari.

1. O. Nyårsd. Dagmar.	17. F. Anton.
2. T. Seth.	18. L. Gunnar.
3. F. Algot.	
4. L. Borghild.	19. S. Henrik.
	20. M. Fabian.
5. S. Hulda.	21. T. Agnes.
6. M. Trettondag. Gurli, Gulli.	22. O. Hugo.
7. T. August, Gusten.	23. T. Sture.
8. O. Amalia, Amelie, Malla, Malin.	24. F. Vivika, Vivian, Vivi.
9. T. Julian.	25. L. Paulus, Paul, (Pål).
10. F. Berta.	26. S. Alfhild.
11. L. Blenda.	27. M. Jenny.
	28. T. Karl.
12. S. Engelbrekt.	29. O. Valdemar, Valmy.
13. M. Knut.	30. T. Gunhild, Gunnila, Gundel, Gulla.
14. T. Yngve.	
15. O. Nanna.	31. F. Alf.
16. T. Antonia, Toni.	

Ur notisboken.

Kronprinsessans jul. Om kronprinsessan telegraferas den 29 dec. från Rom: Kronprinsessan Viktorias hälsotillstånd har efter jul varit mindre tillfredsställande, och under de senaste dagarna har hon varit sängliggande.

Julafton deltog kronprinsessan i en julfest hos italienska konungaparet och erhöi af dem presenter samt gaf sedermera själf middag till hvilken i staden varande landsmän inbjudits.

*

Våren vid Rhen tyckes drottning Sofia i år ännu tillbringa. Hon har nämligen i Honnef hyrt en villa för april och maj månader.

*

Teater och musik.

Eleonora Duse.

Kungl. operan har som bekant under en del af sista. december månad upplätit sin scen åt ett italienskt skådespelaresällskap med den världsberömda skådespelerskan **Eleonora Duse** i spetsen. De oregelbundenheter, som alltid äro förknäpade med utgifningen af årets tvänne sista nummer af Idun, hafva gjort, att vi först så här post festum kunna nämna något om dessa föreställningar. Och ehuru dessa föreställningar, särskildt hvad Eleonora Duse vidkommer, varit af den art, att man skulle vara frestad att skriva spalter därom, måste vi inskränka oss till endast några korta erinringar.

Inalles hafva sex föreställningar givits och hafva därvid uppförts »Cameliadamen», »Hemmet» och »Cavalleria rusticana», hvardera två gånger, samt »Värdshusvärdinnan» och »Claudes hustru» hvardera en gång. Intresset har naturligtvis så godt som uteslutande koncentrerats kring fru Duse, och dock måste rättvisligen erkännas, att det sällskap, den firade konstnärinnan för med sig, på det hela taget är godt, ja äfven innesluter verkligt framstående förmågor.

Och särskildt bör samspelet i ett af de uppförda styckena, »Cavalleria» nämligen, betecknas som rent af oöfverträffligt.

Att uppgifva, i hvilken roll fru Duse var bäst, är näppeligen möjligt. I alla visar hon en konst så stor, så hög, att man förgäves söker efter ord att rätt beteckna densamma. Och det är ej endast i enstaka moment, i de »stora» scenerna, som hennes konst framträder i hela sin fullödiga halt; nej, från första scenen och alltigenom till den sista verkar den öfvertygande, hänförande och oftast med de enklaste medel. Hennes ansikte och hennes röst äro så skiftande, så föränderliga, att man stundom från det ena ögonblicket till det andra nästan kan tro sig se och höra alldeles olika personer i samma varelse. Än är ansiktet tårtd och fult, ja ser rent af gammalt ut, än blir det ungt och strålände vackert; än låter rösten rå och kantig, än blir den ljuf och melodisk. Då härtill kommer, att fru Duse förfogar öfver en smidig kropp med mjuka och graciösa rörelser, är det ej underligt, att hon med sitt snille och sin energi kunnat nå den höga plats i konstens tempel, som väl ingen kan eller vill bestrida henne.

Svårt är som sagdt att beträffande fru Duses utförande af de olika rollerna sätta den ena framför den andra. Hennes konst står i alla på sin höjd. Skulle vi våga föredraga någon, så är det hennes Santuzza i »Cavalleria» eller Magda i »Hemmet» eller... ja, så där står man tvekan. Vare sig hon återgifver den unga italienska bondkvinnans skiftande känslöstämningar och lidelsefulla utbrott, den återvändande dotterns främmande känslor för det gamla hemmet, innerliga tillgifvenhet för systemen, förakt för förföraren eller trots mot den myndige fadern — det är detsamma, öfverallt rycker hon oss med. Och hvem tänker ej med beundran tillbaka på hennes oförligenliga utförande af Cameliadamen, särskildt i scenen med Armands far i tredje akten, med Armand i fjärde och så i hela den sista akten, där hon dör — och hur hon dör! Det, om något, torde kunna kallas att dö i skönhet —? Fru Duses kynne torde väl förmåligast få anses ligga åt det tragiska. Men att hon äfven är lika framstående i lustspelet, visade hon som den förtjusande och koketta värdshusvärdinnan i det gamla lustspelet »Le locandiera» af Goldoni. Hennes uppsluppenhet och skälmskhet voro öfverdådiga och hennes spel äfven här sann och fin konst.

Bland de medspelande böra särskildt nämnas Alfredo di Sanctis och Ettore Mazzanti.

En hvar, som haft tillfälle bevista någon eller några af dessa föreställningar, torde hafva minne däraf för lifvet. Och om än ej salongen vid desamma varit alldeles utsäld, är det oss dock ett nöje att kunna konstatera, att det i hufvudstaden gifves en stor publik, som då det gäller att njuta af verkligt stor och ädel konst, ej försummar tillfället härtill. Lika angenämt har det varit att finna, att ett stort flertal af våra egna mer eller mindre framstående artister begagnat sig häraf — med hvad nytta får framtiden utvisa.

Utom med lagerkransar och blommor har fru Duse af h. m:t konungen, hvilken med stor uppaktning besökt alla föreställningarna utom den sista, hugnats med medaljen Literis et Artibus.

Eterneller.

Af **Amalia Fahlstedt.**

I.

De ringde på hos oss en förmiddag och bådo att få gå igenom rummen och trädgården, emedan de innehaft vår lägenhet som nygifva. Min mor kände dem liksom de henne till utseendet, och å båda sidor utvecklades denna på en gång fina och hjärtliga förbindlighet, som utmärkte dessa tiders människor. De kommo äfven genom rummet, där jag satt. Det var »han» och »hon» och »väninnan». »Han» var en man af ståtlig växt och hållning, ehuru båda blifvit stela genom att han rörts af slag; och åldern hade äfven förvandlat hans ansikte, så att man ej så lätt kunde se, att han, som min mor sedan berättade, varit en mycket vacker man. »Hon» där-

emot hade något underbart öfver sig. Gestalten var en äldre matronas, hvilket gaf dess mer relief åt det ungdomliga ansiktet. Runda kinder, hvilka ägde något af äppelblommans värliga skärhet; röda, fylliga läppar och en liten rund haka samt bjärt-blå ögon med något af en majhimmels mildhet och friskhet i blicken. Och öfver det hela ett glädtigt behag, paradt med en värnadsvärd gummas hela värdighet i skick och väsen, liksom i dräkten. En smula påminde hon om dessa unga skådespelerskor som, då de spela gamla, ej kunna förmås att helt dölja sin ungdomliga fägring. Men ej mycket — ty minst af allt fanns det något af aktris hos denna förtjusande gamla dam. Hon smålog ofta, då hon talade; och detta småleende skvallrade om, att lyckans fé en gång berört henne med sitt trollspö och därvid framkallat hos henne en djup inre glädje, som aldrig kunnat vissna.

De skredo emellertid genom rummen, lämnade ostörda med sina minnen. Han och hon arm i arm och väninnan i deras spår. Jag hade flyktat ned till en aflägsen vrå af trädgården, och därifrån såg jag dem på afstånd glida fram under lummiga, sekelgamla träd, mellan häckar, som burit sina rosor åt dem under smekmånaden, förbi det stenbyggda gamla lusthuset, där de gjort en brasa åt sig under soliga höstdagar, och framför hvilket de nu stodo stilla en stund; upp för terrassen, där den kinesiska hagtornen bar ljusröda blomklasar utan taggar, och där de i sin unga kärleks dagar skördat svällande bigaräer. Ned till den gamla, i syrenhäcken dolda brunnen, där de äfven stodo stilla en stund, kanske påminnande sig, hur han i sin krafts dagar skött den tröga pumpen, då hon gick omkring där som en fager vattnarinna — och så vidare i middagssolen, som sänkte sina strålar ned öfver dem, där de dröjande närmade sig grinden, i hvilken de ännu några ögonblick stannade för att se upp i den stora lindens ofantliga krona, hvarefter de försvunno.

Väninnan, som följt dem steg för steg — stannande, då de stodo stilla, leende, då de logo — hade en böjd rygg och ett vissnadt ansikte, hvilket tycktes ha tagit på sin lott de rynkor hennes väninnas anlete var helt fritt från. Hon hade en lång näsa, som på något sätt präglade hennes drag med redbarhet och godhet; och hon hade en vänlig gammal mun, hvars slutna läppar antydde, att hon kunde tiga. Hon var typen för sådana slags människor, som man ger sitt förtroende, emedan de äro så goda och kunna bevara en hemlighet.

Dessa två egenskaper hade dock min mor i ännu högre grad. Unga och gamla, lärda och olärda, goda och dåliga, jag hade sett individer af alla dessa slag närma sig min mor efter en hel kort bekantskap för att utgjuta sina sorger och be om hennes råd. Och så hade väninnan, mamsell L., äfven kommit inom hennes trollkrets en gång och för henne öppnat sitt hjärta, som förnämligast var fyllt med hennes båda vänners öde.

Jag satt kvar i trädgårdshörnet, omsväfvad af den drömstämning de bortgångna fört med sig. Kanske återspeglades något däraf i mitt ansikte, ty min mor, som kommit fram till mig, smålog, och i hennes leende låg löftet om en historia.

»Utanför lusthuset därborta brukade de

som nygifva hvar morgon dricka sitt kaffe,» sade hon. »Och mamsell L., väninnan, påstod, att de alltid började sin dag med att han sade: »hvad jag håller af dig.» Och hon svarade: »än jag dig då!»

»Det var väl bra länge sedan,» sade jag i stilla undran öfver ett kärleksspråk utan all glöd och omväxling.

»Nej,» svarade min mor, »de ha ej varit gifva så särdeles länge; de voro redan gamla, då de höllo bröllop.»

»Men hur kom det till?»

»Det skall jag berätta dig.» Min mor berättade mig då och då, hvad hon ej berättade andra. »Han hade i sin ungdom ingått förbindelse med en tjänstflicka. Han var en enfaldig, men hyggelig människa; efter som åren skredo, minskades hans tycke för henne, men däremot ökades hans aktning, och han beslöt sig för att gifva sig med henne. Hans föräldrar, ett förnämt och rikt gammal par, ville dock ej veta af detta giftermål. Ogärna vill han göra dem emot, men å andra sidan kände han allt starkare plikten mana att göra älskarinnan rätt. Några barn hade de emellertid ej. Han lämnade nu saken till hennes afgörande — fordrade hon giftermål, ville han bryta med föräldrarna. Men hon fordrade det ej.

Då lärde han en dag känna sin nuvarande fru och blef genast lifligt förälskad i henne. De voro ej längre unga, men han var ännu en vacker, kraftfull man, och hon är ju, som du såg, ännu vacker. Då han märkte, att hans böjelse var besvarad, berättade han henne om sitt förhållande till den andra kvinnan. Hans nuvarande fru sade då, att hon på intet villkor ville att han skulle öfverge den, som så uppoffrat sig för honom, men antog hans förslag att med honom ingå ett slags platoniskt vänskapsförbund.

En gång i veckan besökte han sin nuvarande fru, och alltid var hennes väninna, mamsell L., närvarande som förkläde. Man läste högt, man samtalande och musicerade, och så runno år efter år i trogen väntan. Ändtligen dog älskarinnan, och då gifte sig det gamla paret och flyttade hit. Men man hade nu så vant sig vid väninnan, att man på inga vilkor ville släppa henne från sig — och så har hon ständigt följt dem.»

Jag fann denna passionsfria kärlekshistoria mycket vacker, och det var alltid med stort nöje jag en och annan gång mötte de tre på gatan och såg »hennes» anlete, som lyckans fe gjort så ständigt blomstrande. Snart förlorade jag dem likväl ur sikte, och lifvet, som dragit mig in i sina hvirflar af glädje och sorg, kom mig helt att glömma dem.

Men en dag stod »hans» dödsannons i tidningen. »Nu vissnar hon allt ändå,» tänkte jag — och så glömde jag dem på nytt.

En hel del år därefter kom jag en middag Norrtullsgatan fram efter ett besök å Nya kyrkogården och i Haga. På afstånd såg jag två mörklädda kvinnogestalter lämna änhusets port och gå gatan nedåt. Dessa böjda ryggar väckte ett dunkelt minne hos mig, men snart var jag på det klara därmed. Det var »hon» och »väninnan». Jag gick öfver till motsatta sidan af gatan, skyndade trottoaren fram och vände på vederbörligt afstånd för att möta dem, saktande mina steg för att hinna iakttaga dem i förbigående. På långt håll

lyste väninnans vissna ansikte med sin långa näsa och sin gloria af redbarhet och godhet mot mig, men det var i hennes följeslagerskas anlete jag forskande spände blicken, ty det var nu ej så lätt att uppfånga synen däraf, då gestalten var djupt böjd, mer än väninnans till och med, och ett mörkt flor hängde ner från hatten.

Men ack, det var samma runda, rosiga kinder, samma fylliga, röda läppar med sitt lyckoleende, samma blå ögon med sitt skimmer af vårhimmel uti.

Hon hade hamnat vid denna gata med dess gammaldags säten under rader af klippta lindar, dess stora, vida trädgårdstomter och hus med landtligt tycke, halm-täckta skrindor med bönder och landtkvinnor uti, samt dess rika solljus, hvilket allt gjorde att de många och ständiga likproccionerna aldrig mäktade förtaiga dess ljusa tycke.

Och där blomstrade ännu i ålderns sena dag hennes anlete, hvars blida, strålande fägring trotsade förgängelsen.

II.

En vacker eftersommardag kom min mor in till mig, iklädd mörk klädning och hatt. Hon hade två smärre blombuketter i handen, af hvilka hon gaf mig den ena, i det hon sade: »Vill du sätta på dig hatten och följa med mig?» Utan att göra någon fråga, lydde jag henne, sedan jag mottagit hennes bukett, och då vi kommo i porten, började kyrkklockorna ringa. Jag förstod då, hvart vi skulle gå, men var fortfarande förvånad, emedan vi ej brukade springa på begravingar.

»Hvem är det, som jordfästes, mamma?» frågade jag.

»Fru Törn.»

Jag såg, att min mor nu ej önskade tala, och därför fortsatte vi stillatigande den korta vägen till kyrkogården, medan jag samlade mina minnen af fru Törn. Först erinrade jag mig en eolsharpa, som min mor sade, att fru Törn skänkt mig och mina syskon, då hon upphörde att vara hyresgäst i vårt hus. Men jag kunde aldrig tro annat än att detta var en indirekt gåfva till min mor, ty hvad jag sedan mindes var det slutnaste anlete jag sett i mitt lif; ett anlete som aldrig likt andra hade ett leende för oss lekande barn, och hvars mun särskildt föreföll mig att vara hopsnörd med en dragsnodd. Jag mindes en lång, mager gestalt och en dräkt, ytterligt gammaldags och försmående allt, som kunnat förläna dess bärarinna ett större behag. Jag var rädd för detta förstnämde anlete, då jag mötte det i förstugan, men det fanns dock något distingueradt däruti, som till och med väckte mitt barnaintresse, så att, då dörren hastigt och hårdt slagits igen om det, jag kunde stå kvar med en slags längtan efter att trots min fruktan få se det på nytt. Jag mindes, att då denna dörr någon gång hastigt öppnades för att lika hastigt slutas, jag uppfångade en färgrik skymt af tafloer och gammalt porslin. Jag mindes en folkskygg gammal tjänarinna, hvars karaktär jag aldrig på annat sätt kom under fund med, än att den förträffligt passade i stycke med dörren och matmodern. Det var alltid med förvåning jag hörde, att min mor på fru Törns ifriga begäran ett par gånger varit inne

Säljas hos rekommenderas såsom de bästa och tillförlitligaste preparat för tändernas och munnens renhållande. Säljas hos de flesta bok- och parfymhandlande i riket samt i parti med hög rabatt hos Carl G. Leth, Drothingatan 44 Stockholm, samt hos tandläkare C. O. Koch, Linköping.

Tandläkare C. O. Koch = tandpasta Florine, muntinktur Odontofyl och patent Tandborstar

ENEROTH & Co.
Tekniska Fabriken "GÖTA LEJON"
* * * GÖTEBORG.

rekommendera sitt allmänt erkända
LUTPULVER
→ fritt från klor ←

Lutpulvret begagnas vid lak eller tvätt i stället för bästa och renaste aska. Användningssättet alldeles samma som med vanlig asklut, och
SÅP-PULVER (fritt från klor).

Sparar **penningar.**
Sparar **arbete.**
Sparar **kläder** och
ersätter såpa eller tvål.

Tandläkare dr Geo. Forssmans
Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur
Bendix, Josephson & C.O., 11 Regementsg.

hos henne, som själf aldrig gick bort; och jag kunde som barn aldrig förstå, hur min mor vågade gå in dit eller ville det. Nu var jag uppvuxen och mognad till förstående, och då jag under klockornas klang gick genom kyrkogårdsporten med min mor, förstod jag, att det slutna hjärta som nu skulle jordas, och som tillhört det slutna anletet, en gång, likt så många andra hjärtan, öppnat sig för min mor.

Med förvåning såg jag, då vi stannade på ett lämpligt afstånd från grafven, en hel mängd fattiga och lidande, som stodo däromkring, väntande i stilla andakt — gråtande! Men inga välklädda mer än vi.

Bärrarne kommo med kistan, och efter den syntes endast några få, men djupt sorgklädda personer. Då prästen slutat sitt värf, stego dessa personer upp på grafven. Det var några unge män, som, med hufvud böjda af sorg och värn, ledde eller snarare buro upp till grafranden en äldre dam, hvars sorg tycktes ha gjort henne sjuk, och hvars tårar flödade öfver hennes anlete. Innan grafven kastades igen, aflägsnade sig de unga männen, ledande den sörjande modern; min mor och jag gåfvo bland de fattiga vår tribut och lämnade kyrkogården.

Då den fuktiga glansen i min mors ögon torkat, frågade jag:

»Hvem var det sörjande gamla fruntimret?»

»Hennes mans hustru.»

»Hennes mans hustru?»

»Ja, hon var fränksild, och de unga männen voro hans söner.»

Och nu fick jag hennes historia. Fru Törn hade varit en stor skönhet i sin ungdom, då min mor äfven sett henne. Hon var gift med en vacker, kraftfull, liflig man. Han dref en stor egendomsaffär, hade flere landtgårdar och reste mycket. Men de bodde i hufvudstaden. De hade inga barn, men lefde mycket lyckliga, och hustrun hade ett godt affärshufvud och gaf sin man många goda råd. Då gjorde fru Törn plötsligt en förfärlig upptäckt. Hennes man bedrog henne. Ute på en af landtgårdarne fanns en kvinna, som hade ett barn, och detta barn var hennes mans. Hon tog honom genast i förhör, han kunde ej neka, och då hon frågade, hur han på detta sätt kunnat bedraga henne, talade han något sväfvande om, att deras äktenskap var barnlöst. Fru Törn stängde in sig några dagar, och då hon härnäst talade med sin man, var hennes beslut fattadt. Hon sade, att hon mycket tänkt på det han sagt om deras äktenskap, och att hon kommit till den insikten, att, då han sörjde öfver ett barnlöst äktenskap, borde de skiljas åt och han gifta sig med sitt barns mor. Han blef förtviflad och försäkrade, att han trots sitt felsteg älskade endast henne, sin hustru. Men hur bevekande han än bönföll, förblef hon orubblig. Det enda han kunde genomdriva var hennes löfte, att han då och då skulle få hälsa på henne och utbedja sig hennes råd i affärsangelägenheter.

De blefvo skilda, han gifte sig med den andra och besökte stundom sin förra hustru. Men han var olycklig och affärslyckan öf-

vergaf honom äfven. Det kom något oroligt och jäktande öfver honom, han följde ej fru Törns lugna råd, men öfverspekulerade sig, han blef sjuklig och dog, lämnande sin familj i fattiga omständigheter.

Fru Törn, som ägt en stor förmögenhet, hade ännu denna obesuten och välskött. Hon uppsökte änkan och barnen, tog helt hand om dem, sörjde för alla deras behof och skaffade sönerna den bästa uppfostran. Hon var som en mor mot dessa och som en syster mot änkan — och hela tiden älskade hon mer än någonsin den bortgångne. »Visade hon väl,» tänkte jag, detta slutna anlete för 'sin familj'! Säkertligen icke. Men var hon sluten och afvisande mot de flesta — god hade hon dock varit mot de fattiga och lidande.

Då min moder kom hem, grep hon sig genast åter an med sitt stora hushålls många praktiska sysslor. Men innan dess kysste jag henne — hvarefter jag tog eolsharpan och ställde den i det öppna fönstret. Och ur den framkommo ackorder, som påminde om djupa harmonier ur ett söndersargadt människohjärta.

Innehållsförteckning:

Fredrika Bremer; till trettioårsminnet, af Sigrid Lejonhufvud. (Med porträtt). — En nyårsvisa; af Emil Klén. — Våra döttrars framtid; några synpunkter af Heribert I — Djursholmslif; af Aldo. — Till våra prenumeranter. — Kajsa Warg; en kulinarisk-kulturhistorisk skiss för Idun, af Birger Schöldström. — De fem små Wisborgarne. (Med porträtt af Maria, Carl, Sofia, Elsa och Folke af Wisborg). — Vid kaffet; amatörfotografier af Hugo Falk. Fru Björklunds nyårsvisiter. — Då föräldrar skola välja namn: Namnsdaglista för 1896. — Ur notisboken. — Teater och musik. — Eterneller; af Amalia Fahstedt. — Tidsfördrif.

Tidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.
Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

För dem, som sky
Allt hufvudbry,
Jag säger först som sist,
Att hvad som här
Serveradt är
Bland rätter räknas visst.
Om klenst man tål,
Ett grundligt mål
Kan ganska dyrt en stå;
Nej, njut min rätt
På bästa sätt,
Blott i portioner små.

I Kina en stad.
Af siffror en rad.
Hur gåsen bör vara.
Hur vägen vi fara,
Om den skall bli kort.
En listig kratat,
Hur kallas hans mat?
Hvad värme oss bringar.
Hur skulle med vingar
Man färdas? Till sport,
I jorden fördold.
Af fisken ej tåld.
Att landet försvara,
När det är i fara,
Hvad tarivas därtill?
Af hästen en del.
Tal, utan ett fel.
Hur adeln plär kalla
Förfäderna alla.
Hvad dricka hon vill.
Hur är hennes dryck?
Hvad hon bröt af en nyck.

Hur mätte han biten
I går, expediten?

S. L.

Charad.

Mitt första bor i svartan mull,
Hvarur han långsamt kryper,
Och det är mest för nytans skull,
Som man i honom nyper.

Mitt andra är så täck och skön,
Hur hon än vill sig smycka;
Till ungmön ges hon som en bön
Om kärleks ljufva lycka.

Mitt hela vårens budskap är,
Som guld hon mot oss lyser
Och ropar: »Se, nu är jag här.»
Där hon står glad och myser.

J. S.

Metamorfos.

Hur kan man af Erika få roman
genom fyra mellanord?

E	*			R
R		*	*	O
I		*		M
K	*		*	A
A			*	N

Hvarje mellanord uppstår ur det föregående genom att man förvandlar (ersätter med andra) två bokstäver för hvarje gång. Hvilka af bokstäfverna som skola förvandlas utmärkes genom stjärnorna. Att omflytta bokstäfverna är ej tillåtet. Följande 20 bokstäfver skola användas för mellanorden: 5 a, 1 e, 1 i, 4 k, 1 n, 2 o, 4 r, 2 t.

S. L.

Ifyllningsgåta.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
*																		*
	*																	*
		*											*					
			*										*					
				*									*					
					*								*					
						*						*						
							*		*									
								*										

De med * ifyllda rutorna bilda, om orden äro rätt funna, namnet på en af Sveriges mest framstående män.

Orden äro: 1) = anseende, 2) hög ämbetsman, 3) ornater, 4) där vetande odlas, 5) utmärkelsetecken, 6) belöning, 7) egenskap, 8) tidrymd, 9) sällsynt för ålderdomen, 10) ämbetsförrättning, 11) fosterlandsvän, 12) ställe där det är festligt, 13) adjektiv, 14) framstående ämbetsman, 15) den lyckliges ställning, 16) egenskap, 17) ämbetsbeteckning, 18) hög ämbetsman, 19) prisas lycklig.

M. T.

Versgåta.

Följande ord, rätt ordnade, bilda en fyrradig vers ur ett poem af Runeberg.
Herrlig — den — tro — i — dess
— spord — dock — sol — lifvets
— gått — fattigt — än — mot —
opp — blommar — ack — när —
män'skans — för — hopp — själ —
och — jord — vår — hur — är —
prakt.

Aritmorem.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
= Unionspolitisk fråga.

- 12 10 11 = Färg.
- 6 7 4 5 10 = Mineral.
- 1 2 14 = Geometrisk figur.
- 4 8 7 9 = Stöd.
- 4 8 5 12 7 = Önskemål för den fattige.
- 8 7 1 6 13 12 = Kronan på verket.
- 9 7 6 1 = Fågel.
- 9 6 7 10 3 = Mycket lätt.
- 9 6 2 10 13 = Gudinna.
- 2 4 8 = För läckermunnar.
- 2 8 5 10 = Illa i kortspel.
- 2 10 1 7 3 = Naturföreteelse.
- 6 5 14 8 7 = Något att noga passa på.

